VÝZKUM KLIMATU A FLUKTUACE V UČITELSKÝCH SBORECH ZŠ: MOŽNOSTI SMÍŠENÉ METODOLOGIE

CLIMATE AND FLUCTUATION RESEARCH IN TEACHING STAFFS OF BASIC SCHOOLS: POSSIBILITIES OF MIXED METHODOLOGY

Petr Urbánek, Jan Picek, Andrea Rozkovcová, Jitka Novotová, Helena Picková

Klíčová slova: *základní škola, učitelský sbor, sociální klima, fluktuace, personální stabilita, smíšený výzkum*

Keywords: *basic school, teaching staff, social climate, fluctuation, personel stability, mixed research design*

Cíle v ČJ

Příspěvek si na základně realizovaného tříletého výzkumu klimatu učitelských sborů klade za cíl objasnit možnosti využití smíšené metodologie. Na výsledných postupech a datech z šetření jsou glosovány metodologické přínosy a rizika.

Teoretická východiska v ČJ

Pojetí a možnosti realizace smíšeného výzkumu se vyvíjejí relativně krátkou dobu. Creswell a Plano Clark (2007) ji kategorizují ve třech vlnách, přičemž teprve až třetí, datována na začátek 21. století, naplno odkrývá potenciální komplementaritu kvantitativních a kvalitativních přístupů. Vývoj smíšené metodologie je spojen s „metodologickým konfliktem" (Vlčková a Lojdová, 2016), s „válkou paradigmat" (Bergman, 2011) mezi oběma přístupy. (Historické) pochybnosti kombinovat obě metodologie jsou více teoretickým tématem v oblasti epistemologie a ontologie, než praktickým problémem možností reálných pokusů pedagogického výzkumu. Existuje přirozený obecný problém „nekompatibility" (Bergman, 2011) reprezentovaný epistemologickou rozdílností, ontologickou distancí a samotnou axiologickou podstatou kvantitativních a kvalitativních přístupů. Ukazuje se však, že vhodná kombinace umožňuje jejich souběžnou existenci, provázanost i s možnými přínosy smíšené metodologie.

Metodologie v ČJ

Výzkum sociálního klimatu učitelských sborů českých základních škol byl realizován smíšeným výzkumným designem s fázovým modelem simultánní kombinace ve schématu QUAN1 → QUAL → QUAN2 (Hendl, 2005). V jeho rámci byla mezi dvě opakovaná kvantitativní šetření (dotazník OCDQ-RS), realizovaná s odstupem dvou let na týchž souborech učitelských sborů (N=125), vsazena kvalitativní (vícepřípadová) studie. Případové studie (N=9) využívaly zejména rozhovorů, pozorování a analýzy školních dokumentů. Kombinace metodologických přístupů koresponduje s rozsahem a složitostí zkoumaného fenoménu.

Závěry v ČJ

Cílem našeho příspěvku bylo prezentovat a objasnit možnosti smíšené metodologie při výzkumu klimatu učitelských sborů základních škol. Předpokládali jsme, že vzhledem ke složitosti zkoumaného fenoménu otevřeme vhodnou kombinací kvantitativního a kvalitativního přístupu prostor pro přínos smíšené metodologie. Výsledky kvantitativních fází umožnily screening pro výběr případů, významně zhutnily data a podpořily predikci vývoje klimatu ve sledovaných sborech. Kvalitativní data dokázala proniknout do hloubky tématu a odkrýt podstatu a kontexty charakteristik klimatu v učitelských sborech.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the entry is to clarify possibilities of mixed research design use in the realized research of the teaching staff social climate. Mixed research design has been in development for a relatively short time and is associated with "the war of paradigms" (Bergman, 2011) of the quantitative and qualitative research approaches. Despite the general problem of "incompatibility" of both designs (on the epistemic, ontological and axiological levels), their possible coexistence, interconnection, and mutual contribution become apparent provided they are appropriately combined. The scheme QUAN → QUAL → QUAN (Hendl, 2005) was used in the research in which the QUAN phases enabled screening for selection of cases for the qualitative phase, made found data denser, supported prediction potential of the development of the climate and showed fluctuation in researched teaching staffs. Qualitative data enabled deeper look into the substance and context of the staff climate characteristics.

Bibliografie

Bergman, M. M. (2011). O nezbytnosti třetí generace ve smíšeném designu, teorii a výzkumu: o překonávání nekompatibility kvalitativního a kvantitativního výzkumu. *Pedagogická orientace, 21*(4), s. 457–473.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Vlčková, K., & Lojdová, K. (2016). Když čísla a slova spolupracují: smíšený design v ukázkách z výzkumu moci ve školní třídě. *Pedagogická orientace, 26*(3), s. 482–511.